

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Γ. ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ
ΕΠΙΤΙΜΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ ΣΚΕΛΕΘΡΟ ΓΥΜΝῸ ΞΕΣΑΡΚΩΜΕΝΟ
ΛΕΝ ΠΑΡΑΔΙΝΕΙ Τ' ΑΡΜΑΤΑ ΔΕ ΓΕΡΝΕΙ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ
ΚΡΑΤΕΙ ΓΙΑ ΝΕΚΡΟΑΦΤΗ ΤΟΥ ΤΟ ΧΡΗΣΤΟ ΤΟΝ ΚΑΨΑΛΗ.

ΔΗΜΟΣ Ι. Π. ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

**ΒΑΛΒΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**

**ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ:
ΠΡΟΣΦΟΡΑ**

**ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ:
13/6/2012**

**ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ:
22413**

**ΑΡΙΘ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ:
889.2. ΑΕΘ**

ΧΡΗΣΤΟΣ

ΚΑΨΑΛΗΣ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΙΩΣΗΦ ΡΩΓΩΝ	Δεσπότης.
ΝΟΤΗΣ ΜΙΟΤΣΑΡΗΣ	} 'Οπλαρχηγός.
ΑΘ.ΡΑΖΗΚΟΤΣΙΚΑΣ	
ΚΙΤΣΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ	
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ	
Ι.ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ	'Εντιπρόσωπος τῆς Διοικήσεως .
ΝΙΚ.ΚΑΣΟΜΟΥΛΗΣ	Πολεμιστής καί Γραμματεὺς
ΓΟΥΡΝΑΡΑΣ	ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ.
ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΗΣ	Δημογέρων τοῦ Μεσολογγίου.
ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΨΑΛΗΣ	" " "
ΠΑΝΟΣ	Παιδί του.
ΓΙΑΝΝΟΣ	Γέρων ἀγωνιστής.
ΔΗΜΗΤΡΗΣ)	Πολεμισταί τραυματῖαι.
ΣΩΤΗΡΗΣ)	
ΠΕΤΡΟΣ)	
ΣΠΥΡΟΣ)	
ΦΩΤΗΣ	Νέος πολεμιστής.
ΝΙΚΟΛΑΣ	" "
ΦΩΤΩ	Γρηά Μεσολογγίτισσα.
ΜΑΡΙΓΩ	Νέα Μεσολογγίτισσα.
ΚΥΡΑ ΛΕΝΗ	Γρηά Μεσολογγίτισσα.
ΒΑΣΙΛΑΪΝΑ	Μεσόκοπη Μεσολογγίτισσα.
ΜΙΚΡΟ ΠΑΙΔΙ	Παιδί της.Βωβό πρόσωπο.
ΜΕΛΠΩ	Νέα. 'Αρραβωνιαστικιά τοῦ Πάνου.
ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΓΓΕΛΕ	Μεσόκοπη φουστανελλοφόρος.
ΚΩΣΤΟΥΛΑ	Νέα γυναίκα.
ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Παιδί της.
3-4 ΤΟΥΡΚΑΡΑΠΑΔΕΣ	Βωβά πρόσωπα.

=====

.....

=====

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΞΟΔΟΥ.— (Είκων Πρώτη)

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

(Δωμάτιο στό σπίτι τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα).

ΙΩΣΗΦ ΡΩΓΩΝ.—Δέν ἦρθαν ὅλοι οἱ ἀρχηγοί;

ΝΟΤΗΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.—Δεσπότη μου, ἦρθαν οἱ περισσότεροι καί οἱ πιδ ἀρ-
μῶδιοι.

Τήν ἀπόφασί μας θά τήν ποῦμε καί στούς ἄλλους.

Ι.ΡΩΓΩΝ.—Καλῶς. Ἄς σταθῆ κανεῖς εἰς τήν θύραν.

Ν.ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.—Στάσου σύ Γουρνάρα κι' ἄν ἔρθη κανένας ἀπό τούς καπε-
ταναίους ἀφησέ τον νά μπῆ.

ΓΟΥΡΝΑΡΑΣ.—Μετά χαρᾶς, καπετάν Νότη. (Στέκεται στήν πόρτα).

Ι.ΡΩΓΩΝ.—'Ο λόγος διά τόν ὁποῖον συνήλθομεν ἐδῶ σήμερον εἶναι κατ'
ἐξοχήν σοβαρός διά τήν περαιτέρω διεξαγωγήν τοῦ ἀγῶνος. 'Ο κα-
πετάν Νότης ἄς λάβῃ τόν κόπον νά μᾶς ἐκθέσῃ πῶς ἔχουν τά πράγ-
ματα.

Ν.ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.—Σεβάσμιε δέσποτα, κύριε Παπαδιαμαντόπουλε, ἀγαπητοί καπε-
ταναῖοι καί δημογέροντες. "Ὅπως βλέπετε, ἡ κατάστασί μας εἶναι
ἀπελπιστική. "Ἐχουμε πάνω ἀπό ἕνα μῆνα, πού σώθηκαν ὅλα τά τρό-
φιμα. 'Ο κόσμος ρίχτηκε στά γαῖδούρια, στά σκυλιά καί στίς γά-
τες. Ἀκόμα καί ποντίκια ἔφαγαν πολλοί. Οἱ ἀρμύρες καί οἱ πικρα-
λήθρες μᾶς θέρισαν. 'Ἐλπίδα καμμιά δέν ἔχουμε ἀπό πουθενά νά
μπάσουμε ζαῖρέ στήν πόλι. 'Ο Τοῦρκος κι' ὁ Ἀράπης μᾶς ἔχουν
σφίξει ἀπ' ὅλες τίς μεριές. Ἡ Κλεισοβα ἔκαμε πιά τό χρέος της.
Βασιλάδι, Πτολμᾶς κι' Ἀντελικό πατήθηκαν ἀπ' τόν ὄχτρο. Οἱ προτά-
σεις τοῦ Μπραῦμη ἦταν ἐξευτελιστικές γιά μᾶς καί δέν τίς δε-
χτήκαμε. Μολαταῦτα δέν πρέπει νά μείνουμε μέ σταυρωμένα χέρια,
γιατί ἄν μείνουμε ἔστω καί μιά μέρα, θά πεθάνουμε ὅλοι ὄρθιοι
στούς δρόμους. Πέστε ὁ καθένας ἐλεύθερα τή γνώμη του. Τί πρέπει
νά γίνῃ.

ΡΑΖΗΚΟΤΣΙΚΑΣ.—'Αφοῦ, ὅπως εἶπε ὁ καπετάν Νότης, δέν μπορούμε νά περι-
μένουμε ἀπό πουθενά βοήθεια κι' ἀφοῦ ὁ θάνατος μᾶς περιμένει
ὅλους ἐδῶ μέσα, δέ μᾶς μένει τίποτε ἄλλο παρά νά βγοῦμε μέ τό
σπαθί στό χέρι κι' ὅποιος ζήσῃ.

ΚΙΤΣΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ.—Αὐτό ἤθελα νά πῶ κι' ἐγώ. Ἡ πεῖνα μᾶς θέρισε ὅλους.
Προτοῦ φᾶμε ὁ ἕνας τόν ἄλλον, ὅσο ἔχουμε ἀκόμα λίγη δύναμι καί
στενόμεστε στά πόδια μας, νά βγοῦμε ἀνοίγοντας δρόμο μέ τά για-
ταγάνια μας.

ΜΑΚΡΗΣ.—'Αλήθεια καπετάν Κίτσο, δέ βλέπω ἄλλον τρόπο νά γλυτώσουμε
ἀπό τόν θάνατο παρά τήν "Ἐξοδο. Τί λές καί σύ Κασομούλη;

ΚΑΣΟΠΟΥΛΗΣ.—Καπετάν Μακρῆ κι' ἐγώ βρῖσκω τήν πρότασι τοῦ καπετάν
Θανάση Ραζηκότσικα σωστή. "Όταν βρῖσκειται κανεῖς στήν ἀγάγη

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΞΟΔΟΥ.- (Είκοτον Πρώτη)

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

(Δωμάτιο στό σπίτι τοῦ Κίτσου Τζαβέλλα).

ΙΩΣΗΦ ΡΩΓΩΝ.-Δέν ἦρθαν ὅλοι οἱ ἀρχηγοί;

ΝΟΤΗΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.-Δεσπότη μου, ἦρθαν οἱ περισσότεροι καί οἱ πιδό ἀρ-
μόδιοι.

Τήν ἀπόφασί μας θά τήν ποῦμε καί στούς ἄλλους.

Ι.ΡΩΓΩΝ.-Καλῶς. Ἄς σταθῆ κανεῖς εἰς τήν θύραν.

Ν.ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.-Στάσου σύ Γουρνάρα κι' ἄν ἔρθη κανένας ἀπό τούς καπε-
ταναῖους ἀφησέ τον νά μπῆ.

ΓΟΥΡΝΑΡΑΣ. Μετά χαρᾶς, καπετάν Νότη. (ὑπέκείται στήν πόρτα).

Ι.ΡΩΓΩΝ.-'Ο λόγος διά τόν ὅποῖον συνήλθομεν ἐδῶ σήμερον εἶναι κατ'
ἐξοχήν σοβαρός διά τήν περαιτέρω διεξαγωγήν τοῦ ἀγῶνος. 'Ο κα-
πετάν Νότης ἄς λάβῃ τόν κόπον νά μᾶς ἐκθέσῃ πῶς ἔχουν τά πράγ-
ματα.

Ν.ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ. Σεβάσμιε δέσποτα, κύριε Παπαδιαμαντόπουλε, ἀγαπητοί καπε-
ταναῖοι καί δημογέροντες. "Ὅπως βλέπετε, ἡ κατάστασις μας εἶναι
ἀπελπιστική. "Ἐχουμε πάνω ἀπό ἕνα μήνα, πού σώθηκαν ὅλα τά τρό-
φιμα. 'Ο κόσμος ρίχτηκε στά γαῖδούρια, στά σκυλιά καί στίς γά-
τες. Ἀκόμα καί ποντίκια ἔφαγαν πολλοί. Οἱ ἀρμύρες καί οἱ πικρα-
λῆθρες μᾶς θέρισαν. 'Ἐλπίδα καμμιά δέν ἔχουμε ἀπό πουθενά νά
μπάσουμε ζαῖρέ στήν πόλι. 'Ο Τοῦρκος κι' ὁ Ἀράπης μᾶς ἔχουν
σφίξει ἀπ' ὄλες τίς μεριές. Ἡ Κλεισοβα ἔκαμε πιά τό χρέος της.
Βασιλάδι, Πτολμᾶς κι' Ἀντελιό κατήθησαν ἀπ' τόν ὄχτρο. Οἱ προτά-
σεις τοῦ Μπραῖμη ἦταν ἐξευτελιστικές γιά μᾶς καί δέν τίς δε-
χτήκαμε. Πολλαταῦτα δέν πρέπει νά μείνουμε μέ σταυρωμένα χέρια,
γιατί ἄν μείνουμε ἔστω καί μιά μέρα, θά πεθάνουμε ὅλοι ὄρθιοι
στούς δρόμους. Πέστε ὁ καθένας ἐλεύθερα τή γνώμη του. Τί πρέπει
νά γίνῃ.

ΡΑΖΗΚΟΤΣΙΚΑΣ.-'Αφοῦ, ὅπως εἶπε ὁ καπετάν Νότης, δέν μπορούμε νά περι-
μένουμε ἀπό πουθενά βοήθεια κι' ἀφοῦ ὁ θάνατος μᾶς περιμένει
ὅλους ἐδῶ μέσα, δέ μᾶς μένει τίποτε ἄλλο παρά νά βγοῦμε μέ τό
σπαθί στό χέρι κι' ὅποιος ζήσῃ.

ΚΙΤΣΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ. Αὐτό ἤθελα νά πῶ κι' ἐγώ. Ἡ πεῖνα μᾶς θέρισε ὅλους.
Προτοῦ φᾶμε ὁ ἕνας τόν ἄλλον, ὅσο ἔχουμε ἀκόμα λίγη δύναμι καί
στενόμαστε στά πόδια μας, νά βγοῦμε ἀνοίγοντας δρόμο μέ τά για-
ταγάνια μας.

ΜΑΚΡΗΣ.-'Αλήθεια καπετάν Κίτσο, δέ βλέπω ἄλλον τρόπο νά γλυτώσουμε
ἀπό τόν θάνατο παρά τήν "Ἐξοδο. Τί λές καί σύ Κασομούλη;

ΚΑΣΟΠΟΥΛΗΣ.-Καπετάν Μακρῆ κι' ἐγώ βρῖσκω τήν πρότασι τοῦ καπετάν
Θανάση Ραζημότσικα σωστή. "Όταν βρῖσκεται κανεῖς στήν ἀνάγκη

πού βρισκόμαστε έμεϊς σήμερα, δέν ἔχει νά διαλέξῃ ἄλλη διέξοφο.
Ν.ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.-Καλλίτερα νά πεθάνουμε πολεμῶντας, παρά κλεισμένοι ἐδῶ
σάν τά ποντίκια στή φάκια.Λοιπόν συμφωνεῖτε ὅλοι πῶς πρέπει νά
βγοῦμε;

ΟΙ ΑΛΛΟΙ.-Ναί Ναί.

Ν.ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.(Στόν Παπαδιαμαντόπουλο)Κύριε Παπαδιαμαντόπουλε, μέ μεγά-
λη μας λύπη, ὅπως βλέπεις, ἀποφασίσαμε νά ἀφήσουμε τή πόλι καί
νά βγοῦμε."Ἐγώ τή γνώμη πῶς ὅλοι ὅσοι πολεμήσαμε ὡς τώρα κά-
ναμε μέ τό παραπάνω τό χρέος μας καί πρός τό "ἔθνος καί πρός
τήν Διοίκησι.Καί θένα σάν ἀντιπρόσωπο τῆς Διοικήσεως σέ σεβα-
στήκαμε καί πειθαρχήσαμε στίς ἐντολές σου.Πιστεύω πῶς εἶδες
μέ τά μάτια σου, ἄν ὅσα λέω εἶναι ἀλήθεια.

Ι.ΡΩΓΩΝ.-Τί λέει ἐπ'αὐτῶν ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τῆς Διοικήσεως;

Ι.ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ."Ἐγώ καί ἀπό μέρους μου καί ἀπό μέρους τῆς
Διοικήσεως τοῦ τόπου τούτου σέ κάθε μέρος θά φωνάζω τήν ἀλή-
θεια ὅτι κάματε περισσότερο ἀπό τό στρατιωτικό σας χρέος καί
στήν Πατρίδα καί στό Θεό ἀκόμα.

Ν.ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.Πές μας λοιπόν, κύριε Παπαδιαμαντόπουλε, εἶσαι σύμφωνος
μέ τήν ἀπόφασί πού πήραμε, γιά νά βγοῦμε;

Ι.ΡΩΓΩΝ.-Τήν τελευταίαν αὐτήν ὥραν ζητοῦμεν τήν συγκατάθεσίν σας,
διότι ὀφείλομεν σέβας εἰς τόν ἀντιπρόσωπον τῆς Διοικήσεώς μας.

Ι.ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ.-"Ἄγιε Δέσποτα, καί σεῖς ὀπλαρχηγοί καί Δημογέ-
ροντες.Καί σᾶς τό εἶπα καί πρόθυμος εἶμαι νά σᾶς δώσω καί γρα-
πτή βεβαίωσι, ὅτι ἡ πράξις, πού ἀποφασίσατε εἶναι ἀρεστή καί εἰς
τόν Θεόν καί εἰς τούς ἀνθρώπους.

Ν.ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.Πάει καλά.(Στούς Δημογέροντας).Δημογέροντες τοῦ Μεσολογ-
γιοῦ, μήπως ἔχετε κανένα παράπονο ἀπό μᾶς;

ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΗΣ.Στρατηγοί μου, οἱ Μεσολογγῖτες, πού βάσταξαν τρεῖς πολιορ-
κίες, πού ἀγωνίσθηκα μαζί σας κ'ἔνωσαν τό αἶμα τους μέ τό δι-
κό σας, δέν θ'ἀποφασίσουν ποτέ τίποτε ἄλλο, ἀπό ὅ,τι ἡ γενναϊό-
της σας ἀποφασίσατε.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Κι'ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος καί εἶδε καί βλέπει πόσα δεινά
ὑποφέρετε μαζί μας γιά νά κρατήσουμε αὐτή τή θέσι, πού ὄχι μο-
νάχα γιά μᾶς τούς ντόπιους μά καί γιά ὀλόκληρο τό "ἔθνος θᾶταν
ὀφέλιμη, ἄν μπορούσαμε νά τήν κρατήσουμε.

ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΗΣ."Ὅπως εἶπε κι'ὁ κύρ Χρῆστος, βλέπουμε τά βάσανα πού τρα-
βήξατε μαζί μέ μᾶς.Βλέπουμε καί μεῖς κι'ὅλοι οἱ Μεσολογγῖτες,
πῶς δέν μπορεῖτε νά κάμετε τίποτε περισσότερο."Ἄς ὀφονταί ἐ-
κεῖνοι πού δέ φρόντισαν νά μᾶς στείλουν τ'ἀπαιτούμενα γιά
τήν ἄμυνά μας.

Οἱ Μεσολογγῖτες δέν μπορεῖ παρά νά σᾶς ἀκολουθήσουν ὅλοι, μικροί
καί μεγάλοι.Κι'ὅσοι γλυτώσουν, ἄς ζήσουν μέ τούς ἄλλους συντρό-
φους τους.

Κ.ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ.Οἱ στιγμές πού περνοῦμε εἶναι κρίσιμες.Κρίνεται ἡ ζωή
τόσων χιλιάδων ψυχῶν καί γι'αὐτό ἀναρωτιόμαστε, μήν κάμαμε κα-
//.

νένα σφάλμα πού και σέ τούτη και στήν ἄλλη ζωή θά βαραίνῃ τήν ψυχή μας.

Τί λέει κ' ἡ 'αγιότη σου, Δεσπότη μου;

Ι. ΡΩΓΩΝ. - Ἠάρτυρας κ' ἐγώ τῶν ἀγώνων σας, θά ὁμολογήσω και εἰς τόν θεόν μετά θάνατον τήν ἀλήθειαν τῶν δεινῶν σας και τήν ἀρετήν τῆς Φρουρᾶς.

Ἐἴη τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον.

Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ. Καί τώρα πέστε τή γνώμη σας ὁ καθένας ἐλεύθερα γιά τόν τρόπο πού θά βγοῦμε. Λέγε πρῶτα σύ καπετάν Θανάση.

Θ. ΡΑΖΗΚΟΤΣΙΚΑ. Ἡ δική μου γνώμη εἶναι, πῶς γιά νά γλυτώσουμε ὅσο μποροῦμε περισσότεροι, πρέπει νά μήν ἔχουμε ἄλλη ἔγνοια, παρά μονάχα, πῶς θ' ἀνοίξουμε δρόμο ἀνάμεσα στούς ἐχθρούς. Πίσω μας ὅμως ἔχουμε τόσους αἰχμαλώτους, πού τή στιγμή πού θά βγαίνουμε, μπορεῖ νά μᾶς προδώσουν. Αὐτοί πρέπει νά ξεπαστρευθοῦν.

Ι. ΡΩΓΩΝ. - Σκληρή πράξις!

Θ. ΡΑΖΗΚΟΤΣΙΚΑΣ. Ἀλήθεια, πολύ σκληρή. "Ὅμως, "αγιε Δέσποτα, πόλεμο κάνουμε ἀπελπισμένο. Πόσο πιό σκληρό θάταν ἂν ἐξ αἰτίας αὐτουνῶν χάνονταν τόσες χιλιάδες, πού εἶναι κλεισμένες ἐδῶ μέσα!

Ι. ΡΩΓΩΝ. - (Δέν ἀπαντᾷ μόνο σιύβει μέ λύπη τό κεφάλι).

Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ. Τά γυναικόπαιδα τί θά γίνουν; Ἡμεῖς ἔχουμε τά ὄπλα μας και μπορεῖ νά γλυτώσουμε, μᾶ τά γυναικόπαιδα θά τά πετσοκόφουν ὅλα, σάν βγοῦνε. Πρέπει λοιπόν νά μείνουν, γιατί οἱ γυναῖκες μέ τίς φωνές τους και τά μικρά παιδιά μέ τά κλάματά τους, χωρίς νά τό θέλουν θά μαρτυρήσουν τό σχέδιό μας κ' ἔτσι δέ θά μείνῃ κανένας μας ζωντανός.

ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΗΣ. Καί ποιός μπορεῖ ν' ἀφήσῃ τή φαμίλια του στό ἔλεος τῶν Τούρκων; Θά τούς σφάζουν ὅλους και μονάχα θά γλυτώσουν οἱ νιές γυναῖκες πού θά τίς πάρουν γιά τά σκλαβοπάζαρα και τά χαρέμια τους και τά μωρά παιδιά, γιά νά τά κάμουν γενίτσαρους. -

Κ. ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ. Τότε καλλίτερα νά βροῦν τό θάνατο ἀπό τό χέρι τό δικό μας.

ΜΑΚΡΗΣ. - Ποιός θά βαστάξῃ νά σφάξῃ τή γυναῖκα του, τίς ἀδελφές του, τά παιδιά του;

Θ. ΡΑΖΗΚΟΤΣΙΚΑΣ. Ἄς σφάξῃ ὁ ἕνας τ' ἄλλουνοῦ τή φαμίλια.

ΓΟΥΡΝΑΡΑΣ. Ἄν θέλετε, ἀφήστε σέ μένα αὐτή τή δουλειά. Ἡ καρδιά μου ἔχει γίνει πέτρα. Μονάχα τήν ἀδελφή μου ἄς τή σφάξῃ κανένας ἄλλος.

Ι. ΡΩΓΩΝ. - (Σηκώνεται μέ συγκίνησι και ἀγανάκτησι). Δέν ἐπερίμενα ποτέ ν' ἀκούσω τέτοια λόγια. Ἡ ζωή τῶν γυναικοπαίδων κι' ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀνήκει στό θεό. Δέν ἔχετε καμιᾶ δικαιολογία, γιά νά κάμετε ἕνα τέτοιο ἔγλημα. Εἴσθε βέβαιοι ὅτι δέν θά σωθοῦν πολλά ἢ ἔστω και λίγα γυναικόπαιδα. "Ἔστω και μιᾶ ψυχή ἂν γλυτώσῃ, δέν πρέπει νά κάμετε αὐτή τή σφαγή. "Ὁλος ὁ κόσμος, δικοί μας και ξένοι, θά φρίξουν, σάν ἀκούσουν, πῶς Χριστιανοί ἔσφαξαν Χριστιανούς κ' ἔβαψαν τά χέρια τους μ' ἀδελφικό αἷμα. Σ' ὅλη σας τή ζωή ὕστερα θά σᾶς κυνηγοῦν τά θύματά σας. Ὑπνο κι' ἀνάπαυσι δέ θά βρῆτε πουθενά. Κι'

αυτό τό φωμί πικρό φαρμάκι θά γίνεται στά χείλη σας. Καί τήν φηγή σας βαρύς βραχνῶς θά βασανίζη νύχτα καί μέρα. (πολύ συγκινημένος). 'Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος. Εἶμαι ἄρχιερεὺς. "Ἄν τολμήσετε νά πράξετε τοῦτο, πρῶτον θυσιάσατε ἐμένα! Καί σᾶς ἀφήνω τήν καρπάραν τοῦ Θεοῦ καί τῆς Ικαναγίας καί ὅλων τῶν ἁγίων. Καί τό αἷμα τῶν ἁθῶν νά πέση εἰς τὰ κεφάλια σας! (Κάθεται καί κλαίει). Γίνεται καταθλιπτική σιγή. "Ὅλοι σιωποῦν μέ σκυμμένα τὰ κεφάλια).

Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ. (Διακρίπτει τήν σιγήν). Συμφωνῶ κ' ἐγώ μέ τόν "Ἄγιο Δεσπότη.

ΟΛΟΙ. - Καί μεῖς, καί μεῖς.

Κ. ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ. Πῶς πρέπει τότε νά γίνῃ ὥστε νά μήν πάθουμε κανένα μεγάλο καιρό καί δέ μείνῃ κανένας ἀπό μᾶς.

Θ. ΡΑΖΗΚΟΤΣΙΚΑΣ. Κάθε φαμελίτης νά πείσῃ τούς δικούς του νά βγοῦν κι' αὐτοί γιά νά σωθοῦν, ἀλλά νά φροντίσουν ὥστε νά μή παρουσιάσουν κανένα ἐμπόδιο στή φρουρά μέ τίς κουβέντες καί τίς φωνές τους.

ΜΑΚΡΗΣ. - Καλά! Οἱ μεγάλοι μπορεῖ νά μή φωνάξουν καί νά κάμουν θόρυβο τὰ μωρά παιδιά ὅμως; Δέν μπορούμε νά τούς βουλώσουμε τό στόμα. Μέ τὰ κλάματά τους μπορεῖ νά μᾶς προδώσουν.

Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ. Ὑπάρχει τρόπος νά ξεπεράσουμε κι' αὐτή τή δυσκολία.

ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΗΣ. Ποιός;

Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ. Νά τὰ ποτίσουν οἱ μαννάδες τους ἀφιδόνι, ὥστε νά κοιμηθοῦν καί νά μή φωνάξουν τήν ὥρα πού θά βγαίνουμε.

ΟΛΟΙ. - Ὁραῖα! Ὁραῖα! Καλή σκέψι!

ΚΑΣΟΜΟΥΛΗΣ. Ὡστε δέ μένει, παρά ν' ἀποφασίσουμε πότε θά βγοῦμε.

Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ. Εἶπαμε πῶς δέν ἔχουμε καιρό νά χάνουμε. Σήμερα κι' ὅλας νά στείλουμε μήνυμα στόν Καραϊσκάκη νά κατέβῃ στόν "Αἶ Συμιό τό βράδυ τοῦ Λαζάρου πρός τῶν Βαγιῶν καί νά ρίξῃ στόν ἀέρα δύο ντουφεκιές, ψιά νά καταλάβουμε πῶς ἔφθασε. Ὑστερα νά ριχτῇ κι' αὐτός ἀπό πίσω στό ὄρδι τοῦ Κλουταχῆ. Κ' ἔτσι ἐμεῖς θά βροῦμε λιγότερη ἀντίστασι σά θά βγαίνουμε.

Θ. ΡΑΖΗΚΟΤΣΙΚΑΣ. Καλό τό σχέδιό σου, καπετάν Νότη. Τώρα θά στείλῃ τόν Κανάτα μ' ἄλλους δύο μέ σχετική γραφή. (κάνει νά φύγῃ).

ΚΑΣΟΜΟΥΛΗΣ. Μ' ἄ στιγμῆ, καπετάν Θανάση. Δέν εἶπαμε τί θ' ἀπογίνουν οἱ ἄρρωστοι κ' οἱ λαβωμένοι, κι' ὅσοι ἀπό τὰ γεράματα δέν μποροῦν νά περπατήσουν;

ΚΑΨΑΛΗΣ. - (Μέ φωνή βαρειά κι' ἀργά). Μή σᾶς μέλει γι' αὐτούς. Αὐτούς θά τούς ἀναλάβω ἐγώ. Θά τούς μαζέψω στό δικό μου σπίτι. Ἐχω ἀρκετά βαρέλια μπαρούτη. Κι' ἂν δέ χωρέσῃ ὅλους, θά τούς στείλω καί σ' ἄλλα σπίτια πού ἔχουν καί ἐκεῖ χωμένα βαρέλια μέ μπαρούτη. Θά πολεμήσουμε πρῶτα κι' ὅταν σωθοῦνε πιά τὰ βόλια μας... τότε...

Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ. - Τότε... τί;

ΚΑΨΑΛΗΣ. - Τότε ὁ Καψάλης θά κάμῃ τό χρέος του. Μόνο σάν φθάσετε στόν "Αἶ Συμιό, γυρίστε κατὰ τό Μεσολόγγι, γιά νά ἴδῃτε τόν Καψάλη πού θά πετάῃ στόν οὐρανό μέ τούς συντρόφους του.

Ι.ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ. Ούτε τὰ χρόνια οὔτε τὰ βάσανα λύγισαν τὴ ψυχὴ σου κύρ Χρῆστο. Ἄμποτες νάχαμε κ' ἐμεῖς τὴν καρδιά σου.-

Ι.ΡΩΓΩΝ.- "Ὅλοι μας, κύριε Παπαδιαμαντόπουλε, εἴμεθα περὶ κλυσθέναι. Ὁ Θεὸς ἄς παραλάβῃ τὰς ψυχὰς μας.

Ν'.ΚΑΣΟΜΟΥΛΗΣ. Ἄγιε Δέσποτα, εἶναι καιρὸς πιά νὰ μοῦ ὑπαγορεύσῃ ἡ Ἁγιότης σου τὸ σχέδιον τῆς ἑξόδου.

Ι.ΡΩΓΩΝ.- Πάρε χαρτί καὶ γράφε, Νικόλα. Παρακολουθεῖτε καὶ σεῖς καπε-
ταναῖοι τὴν ὑπαγόρευσι καὶ συμπληρώνετε τὸ κείμενον, ὅπου νομί-
ζετε.

(Ἐπαγορεύει ἐν ᾧ σιγὰ σιγὰ κλείνει ἡ ἀύλαϊα).-

"Ἐν ὄνοματι τῆς Ἁγίας Τριάδος

Βλέποντας τὸν ἑαυτὸν μας, τὸ στράτευμα καὶ τοὺς πολίτας ἐν γένει μικροὺς καὶ μεγάλους παρ' ἐλπίδα ὑστερημένους ἀπ' ὅλα τὰ κατεπείγοντα ἀναγκαιῶς τῆς ζωῆς πρὸ 40 ἡμέρας καὶ ὅτι ἐμπληρώσαμεν τὰ χρέη μας ὡς πιστοὶ στρατιῶται τῆς Πατρίδος..."

(Ἐχει ἤδη κλείσει ἡ ἀύλαϊα).

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ: (Ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν ἐγράφη κατὰ διασκευὴν τῶν Στρατιωτικῶν ἐνθυμημάτων τοῦ Ν.Κασομούλη).-

βάτε σεῖς οἱ νιές. Ὅσεῖς μπορεῖ νά ξαναῖδῆτε τό Μεσολόγγι.

ΓΙΑΝΝΟΣ.-Γειά σου, κυρά Λένη. Βλέπω τό λέει ἡ καρδιά σου.

ΣΚΗΝΗ Β΄

(Ἀπό τό σπῆτι τοῦ βάρους βγαίνει ἡ Μέλπω κι' ἀπό κοντά ἡ μητέρα της Κώσταινα).

ΜΕΛΠΩ.- (Σάν νά συνεχίζη συζήτησι). Στό'πα καί στο καναλέω, μάννα. Θά βγῶ κ' ἐγώ μέ τούς ἄλλους. Δέ θά κλειστῶ στοῦ Καφάλη.

ΚΩΣΤΑΙΝΑ.-Βρέ κόρη μου, ἐδῶ εἶναι πιό σίγουρος ὁ θάνατος. Δέ συλλογιέσαι, πῶς μπορεῖ νά σέ πιάσουν οἱ Τουρκαραπάδες; Πιά μιά τιμή κρατηθήκαμε ὡς τώρα ζωντανοί.

ΜΕΛΠΩ.-Μάννα μου, τό ξέρω. Μά θέλω νά ζήσω. Ἀγαπάω τή ζωή. Δέ θέλω νά πεθάνω.

ΦΩΤΩ.- Νά ζήσης ντροπιασμένη μέσα σέ τούρκικο χαρέμι; Ἄν σᾶκουγε ὁ ἀρραβωνιαστικός σου;...

ΜΕΛΠΩ.-Πῶς φανταστήκατε τέτοιο πράγμα; Ἡ Μέλπω σέ χαρέμι; Κάλλιο νά μέ κάψη ἡ ἀστραπή.

ΚΥΡΑ ΛΕΝΗ.-Τότε τ'εἶν'αὐτά πού λές;

ΜΕΛΠΩ.-Δέ μέ καταλάβετε. Εἶπα δέ θέλω νά πεθάνω περιμένοντας τό θάνατο. Θέλω ν'ἀντιμετώπισω τό θάνατο κατὰματα καί νά τόν πολεμήσω. Πολεμῶντας τον μπορεῖ καί νά ζήσω. Εἶναι γλυκειά, κυρά Λένη μου ἡ ζωή σάν εἶναι, ὅπως τώρα, ἄνοιξι κ'εἶσαι καί εἶκοσι χρονῶν.

ΚΥΡΑ ΛΕΝΗ.-Σέ καταλαβαίνω, Μέλπω μου, δίκιο ἔχεις. Μά ἔν πιαστής ζωντανή;.....

ΜΕΛΠΩ; Δέ γεννήθηκε ἀνόμα αὐτός, πού θά μέ πιάση ζωντανή. Κάτι μοῦ λέει μέσα μου, πῶς θά ξαναγυρίσω στό Μεσολόγγι.

ΓΙΑΝΝΟΣ.-Ἄν ξαναγυρίσης, κοπέλλα μου, δέ θά βρῆς πιά Μεσολόγγι. Θά βρῆς στάχτη καί χαλάσματα.

ΜΕΛΠΩ.-Ἐχω, ἀκούσει, Μπάρμπα Γιάννο, γιά κάποιο παράξενο πουλί, πῶς καί γεται καί πάλι ξαναγεννιέται ἀπό τή στάχτη του. Ἔτσι καί τό Μεσολόγγι. Θά ξαναπεταχτῆ πάλι γερό καί δοξασμένο ἀπό τή στάχτη του. Καί τότε θά χρειαστῆ τούς ἀνθρώπους του, τά παιδιά του. Θά ξαναγυρίσουν τά χελιδόνια στίς φωλιές τους. Δέ θ'ἀργήση νά περάση ἡ βαρυχειμωνιά τῆς σιλαβιάς. Μπουμπούκιασαν πιά τά δένδρα, Μπάρμπα Γιάννο! Σέ λίγο θά ἰδῆς καί τά κλωνάρια τους χλωρά-χλωρά καί δροσερά νά χαίρωνται τόν ἥλιο καί τόν ἐλεύθερον ἀέρα.

ΚΩΣΤΑΙΝΑ.- (Ἀγκαλιάζοντάς την) Ἄπ'τό στόμα σου καί στοῦ Θεοῦ τ'ἀφτί, κόρη μου.

ΜΑΡΙΓΩ.-Μπράβο, Μέλπω. Ἔτσι μιλᾶν οἱ Ἑλληνοποῦλες.

ΓΙΑΝΝΟΣ.-Ἐ! μωρέ γυναῖκες, καί νά σᾶς ἀκουγε ὁ Ἱπράτμης. Θά τρωγε τά μουστάκια του ἀπό τή ζήλεια. Πόσο θάθελε νάχαν κ'οἱ ἀραπάδες του τήν καρδιά σας.

ΚΩΣΤΑΙΝΑ.-Κύρ Γιάννο, ἔχουμε τώρα κοντά ἕνα χρόνο πού πολεμάμε μέ τόν χάρο. Συνηθίσαμε πιά καί δέν μᾶς κάνει ἐντύπωσι ὁ θάνατος. Πότε ἡ μπόμπα καί τό βόλι, πότε ἡ ἀρρώστεια καί πότε ἡ πεῖνα μᾶς θυμίζουν τήν κατάστασί μας.

ΓΙΩΝΝΟΣ.-“Έτσι είναι,Κώσταίνα.Μέ μέ τίς κουβέντες πέρασε ή ώρα.”Οσες είστε έτοιμες,τραβάτε στά πόστα σας.Καί σεΐς οί άλλες μήν άργεΐτε.Νά! “Έρχεται κι’ό κυρ’Χρήστος.(‘Από τό βάθος τοϋ δρόμου έρχεται ό Χρ.Καψάλης κουτσαίνοντας).

ΣΚΗΝΗ Γ΄

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Καλησπέρα σας.

ΟΛΟΙ.-Καλησπέρα,κυρ’Χρήστο.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-‘Ακόμα έδω είστε;Δέ σάς έδωσαν όδηγίες,τί θά κάμετε;

ΦΩΤΩ.-Πώς,πώς.”Άλλες θά μαζευτοϋμε στό σπίτι σου κι’άλλες θά βγοϋμε.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Σάς είπαν,σέ ποιά σώματα θά συναχθΐτε;

ΜΑΡΙΓΩ,ΒΑΣΙΛΑΪΝΑ,ΜΕΛΙΩ.-Ναί! ναί!

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Κοιτάξετε μόνο,νά μήν κάνετε σαματά και μās πάρουν χαμπέρι οί όχτροί.Νά πηγαΐνετε λίγες λίγες και χωρίς μιλιά.Τά παιδιά τ’άφιόνισατε;

ΒΑΣΙΛΑΪΝΑ.Τό δικό μου τ’άφιόνισα.Οί άλλες δέν έχουν μικρά παιδιά.

ΚΑΨΑΛΗΣ.Τότε μήν άργοπορεΐτε.”Οσες θά ρθΐτε στό σπίτι μου,άνεβΐτε πάνω.Οί άλλες τραβάτε ένεΐ,πού σάς ώρισαν.(“Έρχονται μερικοί άρρωστοι και τραυματία άλληλοβασταζόμενοι και άφοϋ χαιρετοϋν, μπαΐνουν στό Καφαλέϊκο).

ΚΩΣΤΑΪΝΑ.(Στή Μέλπω).“Έλα κόρη μου νά σοϋ δώσω τήν εύχή μου και νά σέ φιλήσω για τελευταία φορά.

ΜΕΛΙΩ.(Πέφτει κλαΐοντας στήν άγκαλιά της)Μανούλα μου!(Φιλιουΐται μέ λυγμούς)Στοϋ θεοϋ τά χέρις ή ψυχούλα σου.

ΚΩΣΤΑΪΝΑ.(Κομπιαστά άπό τά δάκρυα).Στό καλό παιδί μου.Στήν εύχή τοϋ θεοϋ και τή δική μου.(‘Αποχαιρετιϋνται όσες θά φύγουν μέ τίς άλλες πού θά μείνουν.”Στό καλό κι’ό θεός μαζί σας”,“Καλή λευτεριά”,“Καλό Βόλι”).

ΣΚΗΝΗ Δ΄

(Μπαΐνει ή ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΓΓΕΛΕ)

ΧΡΥΣΟΥΛΑ.-Μωρέ άκόμα δέ φύγατε;.....Μπά! τί βλέπω; Κλαΐτε;Δέ σωθήκαμε τόσους μήνες πά δάκρυά σας; Σά δέν ντρέπεσθε!.....

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Κυρά Χρυσούλα,μήν ξεχνάς,πώς είναι γυναΐκες κι’ή καρδιά τους, όσο κι’έν τή σιλήρυναν τά βάσανα πού περάσαμε ώς τώρα,ραγΐζεται σέ τέτοιες στιγμές.Ξέρουν καλά,πώς δέ θά ξαναΐδοϋν ή μια τήν άλλη,Δέ θά ξαναΐδοϋν τά σπίτια τους τούς δικούς τους.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ.-Κυρ’Χρήστο μου,ξέρεις πόσο σεβασμό έχω στό πρόσωπό σου.Μά δέ μπορω νά συχωρέσω τέτοιες άδυναμίες τή στιγμή,πού μās καλεΐ τό μεγάλο χρέος ένεΐ κάτω.

ΜΑΡΙΓΩ.-Κυρά Χρυσούλα,μās άδικεΐς.Δέν κλαΐμε άπό φόβο’τό ξέρεις πολύ καλά.Μά σαν άνθρωποι δέν μποροϋμε νά πνΐξουμε μέσα μας πόν πόνο για τή συφορά μας.

ΒΑΣΙΛΑΪΝΑ.-‘Εσύ Χρυσούλα,μπορεΐς κι’άντιμερΐζεις τό θάνατο μέ στεγνά μάτια.‘Από τότε,πού σιοτώθηκε σαν άξιο παλληκάρι ό άντρας σου ή Καραγγελές ,έσύ φόρεσε τή φουστανέλλα του και πήρε τ’άρματα του.‘Ολημερίς βρΐσκεσαι στά προχώματα και πολεμάς σαν άντρας.

Κανέννας δέν ἀρνιέται τήν ἀξιωσύνη σου καί τήν παλληκαριά σου.

“Ομως μή λές, πώς έμεϊς από άδυναμία συγκινηθήκαμε.

ΚΥΡΑ ΛΕΝΗ.-Καλά σοϋ λέει, Χρυσούλα, ή Βασίλαινα. “Ολες μας σηκώσαμε τό Σταυρό μας μέ τιμή κι' έξιοπρέπεια.-

ΜΕΛΠΩ.-Τήν απόφασίν μας τήν ξέρεις. Κοίταξέ μας. Τά δάκρυά μας στέγνωσαν. Έίμαστε έτοιμες.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ.-Μά δέν είπα....

ΜΑΡΙΓΩ.-“Ολες θα κάμουμε τό χρέος μας, κυρά Χρυσούλα. Μά μή θέλεις νά σφίξουμε τήν καρδιά μας καί νά μή δακρύσουμε, σάν βλέπουμε νά τά χάνουμε όλα, όσα μάς έκαναν τή ζωή πιό όμορφη καί μάλιστα τώρα πού ή έννοιξι όμορφοστολισμένη καλεϊ τούς άνθρώπους σέ ξεφάντωμα ζωής καί χαρής.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ.- (Μέ συγκίνησι) Κοντεύετε νά μέ κάμετε καί μένα νά δακρύσω.

ΓΙΑΝΝΟΣ.-Τά δικά μου τά μάτια κάμανε νερά. (σιουπίζει τά μάτια του).

ΧΡΥΣΟΥΛΑ.-Ποτέ δέν έβαλα μέ τόν νοϋ μου, πώς δέ θα φανήτε γνήσιος Έλληνοπούλες. Μά δέ βλέπω τήν ώρα νά βγοϋμε. Γι' αυτό, άν είπα καμιά βαρειά λέξι, συχωρέστε με άδελφοϋλες μου.

ΜΑΡΙΓΩ.-Έίμαστε έτοιμες, κυρά Χρυσούλα.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ.-Πάμε λοιπόν. Τό καριοφίλι μου έχει δυό μέρες, πού βουβάθηκε. (Στόν Καφάλη καί τούς άλλους). Σέ λίγο θ' άχοϋστε τό θανατερό τραγοϋδι του. Πάμε.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-“Ο Θεός κι' οί Αρχάγγελοι μαζί σας. (Φεύγουν οί γυναίκες. “Άλλες μπαίνουν στό Καφαλέϊνο κι' άλλες βγαίνουν από τή σικηνή. Μόνο κουτοστέκεται ή Μέλπω βλέποντας πώς έρχεται ή Πάνος).

ΣΙΚΗΝΗ Ε΄

ΚΑΨΑΛΗΣ.- (Βλέπει τή Μέλπω καί τόν Πάνο). Σύ Μέλπω, γιατί στάθηκες; Δέ θα πάς μέ τίς άλλες γυναίκες:

ΜΕΛΠΩ.-Θά πάω, μά πρώτα κάτι ήθελα νά πω στόν Πάνο.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Δέ διάλεξς καλήν ώρα. Τώρα δέν είναι καιρός για λόγια καί για άγάπες. “Αν δώση ό Θεός καί γλυτώσετε από τό χάρο, έχετε καιρό νά τά πήτε καί νά φτιάσετε τό νοικοκυριό σας. (Στόν Πάνο) Καί σύ γιατί έφυγες από τό σωμα σου; Είναι σωστό νά ρθής έδω καί νά κουβεντιάζης μέ τίς γυναίκες;

ΠΑΝΟΣ.-“Οχι, Χατέρα. Δέν ήρθα για αυτό.

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Τότε πώς βρίσκεται έδω τήν ώρα, πού όλοι εκεί πέρα περιμένουν μέ λαχτάρα τό σύνθημα για νά βγοϋνε;

ΜΕΛΠΩ.-Συμπάθαμε, πατέρα, πού σέ διακόπτω. Βιάζομαι. Πρωτοϋ πάω μέ τίς άλλες γυναίκες, ήθελα νά δώσω αυτό στόν Πάνο. (Δείχνει ένα μικρό δεματάκι).

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Καί τί είναι αυτό;

ΜΕΛΠΩ.-“Ένα φυλαχτό. Νά τό φορέση, για νά τόν φυλάξη από κάθε κίνδυνο. “Έχει μέσα τίμιο ξύλο. (Μέ συγκίνησι) Πάρφο Πάνο, κι' ό Θεός κι' ή Παναγιά μαζί σου. (Φεύγει γρήγορα, για νά κρύψη τή συγκίνησί της).

ΠΑΝΟΣ.-Σ' εύχαριστώ, Μέλπω. Καλήν άντάμωσι ή στη Γη ή στόν Ούρανό.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Καλή κοπέλλα ή άρραβωνιαστικιά σου.

ΠΑΝΟΣ.-Σωστός "αγγελος, Πατέρα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Καί τώρα πές μου, γιατί ήρθες;

ΠΑΝΟΣ.-"Ήρθα για σένα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Για μένα;

ΠΑΝΟΣ.-Ναί! Για να σοῦ πῶ, πώς πρέπει να ρθῆς μαζί μου.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Νομίζεις, πώς δέ θα ρχόμουν, άν μποροῦσα;

ΠΑΝΟΣ.-Μπορεῖς, πατέρα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Τό λές έσύ. Ρῶτα ὅμως καί τά πόδια μου τά βλαμμένα. Δέν μπο-
ρω να περπατήσω, παιδί μου. Θα σε δυσκόλευα πολύ στό δρόμο σου
καί σίγουρα θα γινόμουν αίτια νάχάσης καί τή ζωή σου.

ΠΑΝΟΣ.-'Εσύ μοῦδωσες τή ζωή κ'έγώ θα τή θυσιάσω για σένα, πατέρα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.- (άγκαλιάζοντάς τον) Πᾶνο μου, καλό μου παιδί. Πνίγομαι από
συγκίνηση βλέποντας, πόσο μ'άγαπᾶς. "Ὅμως τοῦτες τίς ὥρες μιά
άγάπη πρέπει να πλημμυράη τίς καρδιές μας. 'Η άγάπη τοῦ θεοῦ
καί τῆς Πατρίδας.

ΠΑΝΟΣ.-Θά μείνω κοντά σου.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-"Όχι, παιδί μου. Δέ θα τό κάμης αυτό. Αυτό θα'ταν μεγάλη προδο-
σία. 'Η δόλια μας πατρίδα έχει ανάγκη από τά χέρια σου. 'Εσύ
μπορεῖς να πολεμήσης. Μήπως δειλιασες;

ΠΑΝΟΣ.-Τί λές πατέρα;" Αν δειλιαζα, δέ θ'άποφάσισα να μείνω έδῶ πού
είναι σίγουρος ὁ θάνατος.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Τό να μείνης έδῶ, είναι πιο εύκολο από τό να βγῆς μέ τό σπα-
θί στό χέρι. 'Εγώ σαν γέρος καί σακάτης διάλεξα τό πιο εύκολο.
'Εδῶ θα πολεμήσουν οί αδύνατοι. 'Ηθέσι τῶν δυνατῶν είναι ἐνεῖ.
(δείχνει πρός τά προχώματα). Κάθε δισταγμός είναι προδοσία.

ΠΑΝΟΣ.-Μά αυτό πού κάνετε είναι σωστή αυτοκτονία.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Σωστά!... Αυτό αποφασίσαμε, κι' αυτό θα κάμουμε.

ΠΑΝΟΣ.-Καί τί έχει να ὠφεληθῆ ή Πατρίδα από τό θάνατο μερικῶν έτοι-
μοθανάτων καί γερασμένων κορμιῶν;

ΚΑΨΑΛΗΣ.- (Χαμογελῶντας). Πρσο ἐγώϊσταί εἶστε σεῖς οί νέοι! Νομίζετε
πώς ή θυσία ή δική σας έχει μονάχα αξία, καί πώς ένα γέρινο κορ-
μί είναι ἱκανό μόνο για να δώση τροφή στά σκουλήκια.

ΠΑΝΟΣ.-Μά Πατέρα....

ΚΑΨΑΛΗΣ.- (Διακρίνοντάς τον). Σῶπα! Βλέπεις τό ζαρωμένο γέρινο πρόσωπό μου,
καί δέ βλέπεις τήν άντρίκια καρδιά μου. Εἶδες στούς δρόμους κορ-
μιά σκελετωμένα από τήν πεῖνα, καί δέν κατάλαβες, τί να κρααεῖ
ἀκόμα ὄρθια. Εἶδες μάτια βαθουλωμένα από τήν ἀρρώστεια, μά δέν
πρόσεξες τίς ἀστραπές πού πετοῦν. "Ληουσες τίς φωνές καί τά
βογγητά τοῦ πόνου, μά δέ σιέφτηνες, ποιιά δύναμι ἔκαμε τόσες
βασανισμένες ὑπάρξεις να πάρουν τήν πιο ήρωική απόφασι, πού
ἔκουσε ποτέ ὁ κόσμος.

ΠΑΝΟΣ.-Ποιά ἄλλη δύναμι παρά ή ἀπελπισία.

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Γελάστηνες. 'Η ἀπελπισία μονάχη μᾶς ρίχνει σε ταπεινοῦς
κ'έξευτελιστικούς συμβιβασμούς. Μονάχα ή τιμή μᾶς σπρώχνει στις

μεγάλες χειρονομίες.Κι'αυτήν τήν τιμή δέν ἔχετε μονάχα σεῖς οἱ νέοι τό δικαίωμα νά τή διαφεντέφετε."Υστερα,κουνά στήν τιμή ἔχω νά κάμω κ'ένα χρέος.

ΠΑΝΟΣ.-"Ένα χρέος!.....

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Ναί!..Εξέρεις πολύ καλά,πώς εἶναι βαρύ ἀμάρτημα νά μείνη ἀταφος ἕνας νεκρός.Τώρα ψυχομαχάει τό Μεσολόγγι μας.Σκέφου πόσο κακό θάναί νά μή βρεθῆ κανέννας νά τό θάψη.

ΠΑΝΟΣ.-Γι'αυτό λοιπόν θά μείνης;Γιά νά θάψης τό Μεσολόγγι;

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Ναί γι'αυτό!...

ΠΑΝΟΣ.-Καί τί ἔχεις νά κερδίσης μ'αυτό;

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Τήν προσοχή τοῦ Κόσμου στόν ἀγῶνα τῆς σιλαβωμένης μας Πατρίδας.

ΠΑΝΟΣ.-Τήν προσοχή τοῦ Κόσμου;

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Ναί τοῦ κόσμου πού βούλωσε τ'ἀφτιά του στίς παρακλήσεις μας κι'ἐκλείσει τήν καρδιά του στόν πόνο μας.Τοῦ κόσμου τῆς Εὐρώπης πού μέ ἀπάθεια βλέπει τά μαρτύριά μας ἀπό τόν τύραννο,καί δέν ξέρει τίποτε ἄλλο παρά νά φτιασιδώνεται καί νά χορεύη στά ἀριστοκρατικά σαλόνια τήν ὥρα πού ὁ δόλιος ραγιᾶς χύνει τό αἷμα του.

ΠΑΝΟΣ.-"Άχ Πατέρα μου. Ὁ κόσμος αὐτός εἶναι ἐλεύθερος.Δέν τοῦ λείπει τίποτε.Κι'ἡ εὐτυχία φέρνει βαρύν ὕπνο.Τό λιανοτούφεκο τό δικό μας δέν μπορεῖ νά τό ξυπνήση.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-("Ἄντονα)Τότε ἄς τόν ξυπνήση ὁ κεραιυθός.

ΠΑΝΟΣ.-Ὁ κεραιυθός ;ναί! "Ὁμως ποιό χέρι θά τόν ρίξῃ;

ΚΑΨΑΛΗΣ.-("Δείχνοντας τό χέρι του)Τό χέρι αὐτό!"Ἄς εἶναι γέρικο.Τό κινεῖ καί τό διευθύνει ἡ δύναμι μιᾶς ὀλόκληρης Φυλῆς.

ΠΑΝΟΣ.-("Μέ θαυμασμό).Πατέρα, ἔχεις δίκιο! Εἶσαι πολύ δυνατώτερος,ἀφ' ὅτι σέ γνώρισα μέσα στά εἰκοσιπέντε μου χρόνια.Σέ ζηλεύω.ῶ! Ἄς εἶχα δυό ζωές,γιά νά τίς δώσω καί τίς δυό γιά τήν Πατρίδα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-("Βάζει τό χέρι στόν ὄμο τοῦ Πάνου).Παιδί μου,καλό μου παιδί.Μίλησες σάν "Ἕλληνας."Ὅσες ζωές κι'ἄν εἶχαμε,ἔπρεπε νά τίς δώσουμε γιά τήν Πατρίδα.

ΠΑΝΟΣ.-Ναί! Πατέρα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Καί τώρα(πολύ συγκινημένος)"Ἐλα παιδί μου νά σοῦ δώσω τό στερνό μου φίλημα.Ἡ ὥρα πέρασε.(τόν ἀγκαλιάζει,γιά νά τόν φιλήσῃ).

ΠΑΝΟΣ.-("Ἀνθιστάμενος λίγο).Πατέρα μου,ἄν ἐρχόσουν μαζί μας,πόσο πιά ἔφοβα θά ριχνόμουνά στό θάνατο!

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Πάλι τά ἴδια;

ΠΑΝΟΣ.- Μά.....

ΚΑΨΑΛΗΣ.-"Ὁχι παιδί μου.Πῆρα πιά τήν ἀπόφασιν νά μείνω καί θά μείνω. Μπορεῖ νά σταματήσῃ ἡ Γῆ τό δρόμο της.Μπορεῖ τά ποτάμια νά γυρίσουν ἀνάποδα τά νερά τους.Ἐγώ ὅμως θά κάμω ὅ,τι ἀποφάσισα. Πῆγαινε στόκαλό!Κι'ἄν δέν θάμαι ὁ ἴδιος στήν ΜΕΣΟΔΟ, θάναί τό σπυθί μου καί ἡ ψυχή μου.(Σφιγγοντάς τον στά στήθη του).Θάσαι σύ καλό μου παιδί. ./.

ΠΑΝΟΣ.- (Μέ σπαραγμό) Πατέρα μου! (Φιλιούνται) Καλήν ἀντάμωσι, πατέρα (φεύγει γρήγορα).

ΚΑΨΑΛΗΣ.- (Δείχνοντας τόν οὐρανό) Ἐκεῖ φηλά! ('αλλάζοντας ὕφος. Συντετριμμένος) Ἀλλά τόν πόνο μου, παιδί μου, μονάχα ὁ Θεός τόν βλέπει. Ἄς σέ φυλλάξῃ ἡ χάρι Του.

(ΑΥΛΙΑ)

ΕΙΚΩΝ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Ἴσόγειο δωμάτιο- Ἀποθήκη στό σπίτι τοῦ Καφάλη. Ἔξοδος στό βάθος ἀπό διάδρομο ἀριστερά. Στό βάθος δύο παράθυρα μέ σίδερα. Δεξιά ἄλλο ὅμοιο παράθυρο. Στό βάθος δεξιά στή γωνία, μιὰ γωνιά ὅπου σιγοκαίει φωτιά. Ἀριστερά τοῖχος πού τελειώνει στό διάδρομο τοῦ βάθους. Κοντά στόν τοῖχο μερικά βαρέλια. Στή σκηνή βρίσκεται ὁ Καφάλης, δυό γρηές καί ἡ Κωστούλα μέ μικρό παιδί ὡς 6 ἐτῶν ἄρρωστο. Ὅταν ἀνοίξῃ ἡ αὐλαία ὁ Σωτήρης καί ὁ Δημήτρης φέρνουν τόν Πέτρο, πού δέν μπορεῖ νά περπατήσῃ).

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Ἐλάτε, ἐλάτε ἀδέρφια μου, Ἀκουμπήστε τον στόν τοῖχο. (τοποθετοῦν τόν Πέτρο). Κάψο Πέτρο, δέν μπόρεσες νά βγῆς καί σύ.

ΠΕΤΡΟΣ.- Τί νά γίνῃ, κύρ Χρῆστο. Δέν μπορῶ νά τό πατήσω. Μέ πέθαναν οἱ πόνοι. Ἐχει ἀφορμήσει καί μοῦ φαίνεται, πῶς ἔρχισε νά σαπίζῃ.

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Κάμε λίγη ὑπομονή, παιδί μου. Σέ λίγο θά τελειώσουν τά βασάνά μας. Ἐσύ Σπύρο, κάτσε στήν εἴσοδο καί στέλνε ἐπάνω, ὅσους ἐρχονται.

ΣΠΥΡΟΣ.- Κοντεύει νά γεμίσῃ. Ὅλες οἱ κάμαρες εἶναι γεμάτες ἀπό γυναικόπαιδα καί ἄρρώστους.

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Ἄμα δέ χωράει ἄλλους, πές τους νά πᾶνε δίπλα στό σπίτι τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ Βαγγέλη. Ἐχει καί αὐτός ἀρκετή μαπαούτη. Ὑστερα κλεῖσε τήν πόρτα καί πήγαινε καί σύ ἐπάνω. Πιάσε ἕνα παραθύρι καί χτύπα, σάν φανοῦν οἱ ὄχτροί.

ΣΠΥΡΟΣ.- Πάω, κύρ Χρῆστο. Καί... νοίτα καλά, νά μήν τρέμῃ τό χέρι σου, (φεύγει)

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Στό καλό, στό καλό· καί . . . μή σέ μέλει. (Ἀπό δῶ κ' ἐμπρός ἀκούονται μακρυνοί ἀραιοί πυροβολισμοί).

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Ἐρχεται ὁ Φώτης).

ΦΩΤΗΣ.- Καλησπέρα σας.

ΟΛΟΙ.- Καλησπέρα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Τί εἶναι, Φώτη; Πῶς ἐδῶ;

ΦΩΤΗΣ.- Μ' ἔστειλαν οἱ καπεταναῖοι, γιά νά σᾶς ρωτήσω, μή θέλετε τίποτε καί νά ἰδῶ, ἄν ἐτοιμαστήματε.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Δέν ἔχεις παρὰ νά ρίξης γύρω τή ματιά σου.Τό σπίτι μου ἐπάνω καί κάτω γέμισε ἀπό ἀνθρώπινα ἀπομεινάρια."Ὁμως κοίταξε αὐτούς τούς λαβωμένους,κι'αὐτούς πού τούς σώριασαν τά γεράματα, κι'αὐτές τίς ἀπλοϊκές γυναῖκες,κι'αὐτό τό παιδάκι πού χαιροπαλεύει.Σέ λίγο φεύγουν γιά τό ἀγύριστο ταξείδι.Κι'ὅμως περιμένουν τό θάνατο μέ τόση γαλήνη!Αὐτά νά πῆς στούς καπετανάιους καί νά'χουν ἐμπιστοσύνη στόν Καφέλη. Ὁ Καφέλης ὠρίστηκε νά κάμη τό χρέος του καί θά τό κάμη.

ΦΩΤΗΣ.- (Μέ θαυμασμό) Πόσο μέγας μοῦ φαίνεσαι ἀπόψε κύρ Χρήστο!

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Παιδί μου,ἀπόψε ὅλοι εἴμαστε μεγάλοι.Καί μεῖς καί σεῖς καί ἄντρες καί γυναῖκες καί παιδιά.Τή μεγάλη τούτη νύχτα,ὅλα θά πάρουν ἕνα μεγαλεῖο ἄφθαστο.Κάθε πέτρα τοῦ τόπου τούτου θά πάρη ἀπόψε ἄφωγή καί θά διαλαλήσῃ στά τετραπέρατα τό δίκιο τοῦ καταφρονεμένου ραγιαῖ.Καί τό πιό ταπεινό χορτάρι θά πάρη ἀσύγκριτη ὀμορφιά,γιά νά στολίσῃ τά μέτωπα τῶν παλληκαριῶν πού θά πέσουν ἀπόψε.Πήγαινε στό καλό,Φώτη μου.Καί πές ἀκόμα στούς καπετανάιους,σάν διαβοῦνε πέρα,ὅσοι διαβοῦν,νά στυλώσουν τ'ἄφτια τους ν'ἀκούσουν καί τοῦ Καφέλη τή φωνή.

ΓΙΑΝΝΟΣ.- Γειά στό στόμα σου κύρ Χρήστο.

ΦΩΤΗΣ.-Κύρ Χρήστο,θά πῶ ὅ,τι εἶδα κι'ὅ,τι ἄκουσα.Μά δέ μοῦπατε θέλετε τίποτε;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-Δέ θέλουμε τίποτε παρὰ μονάχα βόλια καί νερό.

ΦΩΤΗΣ.-Νερό,νά! πάρτε τό παγοῦρι μου.Τά βόλια ἔχουν μοιραστή.Πού νά τᾶβρω τέτοιαν ὥρα;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-Τότε ἄει στό καλό καί καλό βόλι.

ΦΩΤΗΣ.ο'Ὁ Θεός βαζί σας.(Φεύγει)

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΚΑΨΑΛΗΣ.- (Στή γυναῖκα μέ τό ἄρρωστο παιδί) Πῶς εἶναι τό παιδί σου, κυρά Κωστούλα;

ΚΩΣΤΟΥΛΑ.-Πως νά'ναι,κύρ Χρήστο.Πολύ ἔσχημα.Ὅλο παραμιλάει.Φαίνεται πῶς θά φύγῃ αὐτό πρίν ἀπό μᾶς.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-"Ἄς γίνῃ ὅπως ὤρισε ὁ Θεός.

ΚΩΣΤΟΥΛΑ.-"Ἄς μή δοκιμάσῃ αὐτό τόν πόνο τόν δικό μας.

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ.- (Μέ φωνή ἀδύνατη) Μάννα!

ΚΩΣΤΟΥΛΑ.-Παιδί μου! Εὐπνήσες;

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ.-Μάννα,τ'εἶν'αὐτά πού πετᾶνε γύρω μας;

ΚΩΣΤΟΥΛΑ.-Τί πετᾶνε,Γιαννάκη μου;Δέν βλέπω τίποτε.

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ.-Νάτα!Δέ βλέπεις; ἕνα σωρό ἄσπρα περιστέρια. . . "Ὅχι Ὅχι.Δέν εἶναι περιστέρια.Εἶναι ἀγγελούδια,μαννοῦλα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Τί λέει.

ΚΩΣΤΟΥΛΑ.-Παραμιλάει.

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ.-Τί ὀμορφα πού εἶναι,μαννοῦλα μου.Νά! Μετᾶνε καί καῖδεύουν τά μαλλιά τοῦ Μπαρμα Χρήστου καί τῶν ἄλλων . . . καί τά δικιά σου Μάννα . . . Μοῦ γνέφουν νά πάω κοντά τους.

ΚΩΣΤΟΥΛΑ.- Νά πᾶς Γιαννάκη μου, νά πᾶς. Δέ θ' ἀργήσω νά ρθῶ κ' ἐγώ κοντά σου.

Δ' ΓΡΗΛ.- Τό καιόμοιρο! Βρίσκεται στόν ἄλλο κόσμο.

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ.- (Ξαφνικά καί δυνατώτερα). Μάννα! Μανούλα! κοίταξε! "Ένας μεγάλος "Άγγελος... κρατάει καί σπαθί. Μοιάζει μέ τόν "Άγγελο... ποῦναι ζωγραφισμένος... στήν πόρτα τοῦ ἱεροῦ... τῆς 'Αικησίας.

ΚΩΣΤΟΥΛΑ.- Ναι παιδί μου, θᾶναι ὁ 'Αρχάγγελος.

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ.- Αὐτός, αὐτός εἶναι μάννα... "Ω! Φίλησε τόν μάρπα Χρῆστο... τώρα τοῦ δίνει καί τό σπαθί του... τί παράξενο σπαθί!... πετάει φωτιές!... Μάννα!... μέ πήρε ἀπό τό χέρι' φεύγω.. μανούλα. (Πεθαίνει).

ΚΩΣΤΟΥΛΑ.- (Τό φιλεῖ μέ συγκίνησι) Στό καλό παιδί μου. Σέ λίγο θ' ἄντα- μωθοῦμε πάλι παιδάκι μου....

ΚΑΨΑΛΗΣ.- 'Ο Θεός τ' ἀνάπαψε. (Μικρή καταθλιπτική σιγή. "Έξαφνα). Δημήτρη, Γιάννο, Σωτήρη! πάρτε τά τουφέκια σας καί πιάστε ἀπό' να παραθύρι. "Άμα φανοῦν οἱ ὀχτροί, κτυπάτε τους, ὅσο ἔχετε βόλια. 'Εμένα θά μοῦ λέτε μόνο, ὅ, τι βλέπετε. (Κάθεται σ' ἕνα σκαμνί. Οἱ ἄλλοι παίρνουν θέσεις. Μικρή σιγή. "Έξακολουθοῦν οἱ μακρυνοί ἀραιοί πυροβολισμοί).

ΣΩΤΗΡΗΣ.- Τί ὥρα νᾶναι, κύρ Χρῆστο;

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Περσμένα μεσάνυχτα. Κοντεύει μία.

ΓΙΑΝΝΟΣ.- Στή μία δέν εἶπαν πῶς θά γίνῃ ἡ "Έξοδος;

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Ναι! Στή μία. (Μικρή σιγή).

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.- Καί πῶς θά καταλάβουμε, πῶς ἔρχισαν νά βγαίνουν; Τουφέκια ἀκούγονται καί τώρα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.- Μιλᾶς σάν μωρό παιδί, ὦρέ Δημήτρη. "Όταν πέφτουν οἱ ἀντειωμέ- νοι τραντάζεται ὅλη ἡ Γῆ. "Έτσι κι ὅταν βγοῦν τά παλληκάρια μας καί πέση τό Μεσολόγγι, θά γίνῃ σεισμός καί τά βουνά θ' ἀντιλαλή- σουν τά βογγητά του.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.- "Έχεις δίκηο. (μικρή σιγή).

ΣΩΤΗΡΗΣ.- Πῶς ἀργοῦν; .. Μήν ἔλλαξαν σχέδιο;

ΚΑΨΑΛΗΣ.- 'Αδύνατο!... Νά ὅπου νᾶναι θά βγοῦν... (Μικρή σιγή). "Έξαφνα ἀκούονται πολλοί πυροβολισμοί καί κανονιές. Γίνεται χαλασμός κόσμου. Νά! 'Ακούετε; ... 'Αρχίζει τό πανηγύρι. (Σταυροκοποῦνται) 'Ο Θεός ἔς τούς δυναμώση κι' ἔς τούς προστατέψη.

ΟΛΟΙ.- 'Αμήν!

ΚΑΨΑΛΗΣ.- 'Αδέλφια μου, σέ λίγο τελειώνουν τά βάσαβά μας. Μᾶς περιμέ- νει ὁ Θεός. (Μικρή σιγή ἐνῶ ἔξακολουθεῖ ἡ ταραχή τῆς 'Έξόδου. (Σβῆνει γιά λίγο τό φῶς. 'Η σιγή βυθίζεται στό σκοτάδι. 'Η ταρα- χή τῆς 'Έξόδου σιγά σιγά λιγοστεύει καί περιορίζεται σέ μακρυ- νούς ἀραιούς πυροβολισμούς. 'Ανάβουν καί πάλι τά φῶτα. 'Αρχίζει τό γλυκοχάραμα). Βλέπεις τίποτε Δημήτρη;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.- Ψυχὴ δέ φαίνεται. Ρῆμαξε ἡ πόλι.

ΣΩΤΗΡΗΣ.- "Όσοι δέν πήγαν μέ τή φρουρά ἔχουν κλειστή σέ ἄλλα σπίτια.

ΓΙΑΝΝΟΣ.-"Έχουν και κείνοι άρνητά βαρέλια μέ μπαρούτη.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Θά κάρουν κι'αύτοι,όπως και μεΐς."Α: οί έπιστοι θα πληρώ-
σουν άκριβά τό θάνατό μας.

ΣΩΤΗΡΗΣ.- (Κοιτάζοντας από τό παράθυρο). "Άρχισε νά χαράζη.

Τά χελιδόνια ζύπνησαν στίς φωλιές τους.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-"Ηθελες νάσουνα χελιδόνι,Σωτήρη;

ΣΩΤΗΡΗΣ.-'Αητός ήθελα νάμουνα,φιά νά βγάλω τά μάτια του Μπραΐμη και
του Κλουταχή.(Μικρή σιγή).

ΠΕΤΡΟΣ.-"Άλλες φορές τέτσιαν ώρα πηγαίναμε για φάρεμα μέ τό μακαρίτη
τόν παφέρα μου.

ΣΩΤΗΡΗΣ.-Κ'έγώ ξεκινούσα από τό ίβάρι μέ τήν φαροπούλα για νά φέρω
τά φάρια στην πόλι.

ΠΕΤΡΟΣ.- (συνεχίζοντας)'Εκει πού φαρεύαμε,έλεγα μέ τό μυαλό μου.Πότε
νά μεγαλώσω,ν'άποχτήσω δικό μου προιάρι,νά παντρευτώ και νά γίνω
ένας καλός νοικοιύρης .Και τώρα άπόμεινα μέ τά δνειρά μου.

ΣΩΤΗΡΗΣ.-'Εμένα πάντα τό γλυκό χάρημα μέ μάγευε.Σάν άρμένιζα μέ τό
πανί,άνοιγα στόμα και ρουθούνια και ρουφούσα άχόρταγα τό δροσερό
άεράκι και χαιρόμουν τή ζωή.Χωρίς καμμιά σκοτούρα στο μυαλό μου,
έναν τό πέλαγο ν'άχολογάη από τά τραγούδια μου.Τώρα τ'άχασα
όλα...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-"Όλοι μας,Σωτήρη,κ'ετι χάσαμε. "Άλλος πολλά,έλλος λίγα.Τί
θέλουμε και τά θυμόμαστε;

ΓΙΑΝΝΟΣ.-Καλά λέει ό Δημήτρης.Μήν τά θυμάστε .'Η θήμησι μπορεί νά σάς
κάρη νά κιοτέφετε.

ΠΕΤΡΟΣ.-'Α:"Όχι και νά κιοτέφουμε.Καταριόμαστε μονάχα τή σιλαβιά,
πού μάς έκαμε νά προτιμούμε τό θάνατο από τή ζωή μ'όλα τά καλού-
δια της.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-"Έτσι είναι,παιδιά μου.'Η σιλαβιά είναι ή πιο μεγάλη συμ-
φορά,πού μπορεί νά βρη τον άνθρωπο.Χρειάζονται πολύ μεγάλες
θυσίες,για νά γλυτώση κανείς από δαύτην.Νά!Κ'έμεΐς σήμερα έδω
μέσα στήσαμε ένα βωμό! Πάνω σ'αυτόν ρίξαμε όλα και ζωές κι'όνειρα
κ'έλπίδες,και συμφέρομτα."Όλα για τήν τιμή!... για τό θεό και
τήν Πατρίδα ! ... (Άκούγονται μακρυνές φωνές).

ΓΙΑΝΝΟΣ.-Για σωπάστε!.....Σάν νά λιγδστεφαν οί τουφεκιές.....
Φωνές άκούγονται.....(Οί φωνές κοντοζυγώνουν.'Ακούγονται και
ποδοβολητά).

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-'Ακούω ποδοβολητά (Κοιτάζει από τό παράθυρο).Νά! Βλέπω
κ'έποιον Παπά πού πάει κατά τήν έκκλησία.

ΓΙΑΝΝΟΣ.-Θά'ναι ό Παπα Μπουγάτσας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-Νά κι'άλλοι γυρίζουν πίσω.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-('Ανήσυχος).Τί νάτρεξε;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-Κάποιος έρχεται κατά δώθε .Που φαίνεται σάν τό Νικόλα της
Γιώργαινας.(Φωνάζει).Νικόλα! Νικόλα! 'Εσύ είσαι;

ΦΩΝΗ.-('Απ'έξω)Ναι έγώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-Που πās μωρέ; Γιατί γύρισες πίσω;

ΦΩΝΗ.-Μήν τὰ ρωτᾶς.Μᾶς πρόδωσαν.

ΚΑΨΑΛΗΣ.- (Πλησιάζει στο παράθυρο) "Ήλα μέσα νά μᾶς πῆς. (Ήατήματα. Μπαίνει ὁ Νικόλας).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Τί ἔγινε Νικόλα; Ποιός μᾶς πρόδωσε;

ΝΙΚΟΛΑΣ.-Κάποιος, φαίνεται, πῆγε καί πρόδωσε τό σχέδιό μας στό Μπραϊμη κα'οί Τουρκαραπάδες μᾶς περίμεναν μέ τό δάχτυλο στή σκανδάλη.... Μόλις ἄνοιξαν οἱ πόρτες καί πέσανε οἱ γέφυρες, βροχή πέσανε τά βόλια ἐπάνω μας.Κι'ὅπως βγαίναμε μαζεμένοι, κάθε βόλι καί χώνονται στό φαχνό. Πολλοί πέσανε στήν πρώτη φωτιά.Μά οἱ ἄλλοι ποῦρχονταν πίσω προχωροῦσαν κι'ἔρχισε τό γιαιταγάνι νά δουλεύη.Κοντεύαμε ν'ἄνοιξουμε δρόμο,ὅταν ἔξαφνα ἔγινε κάτι ἀνεπάντεχο.Μιά δυνατή φωνή ἀκούστηκε "Πίσω στά κανόνια σας,στά σπίτια σας".

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Ποιός φώναξε;

ΝΙΚΟΛΑΣ.-Κανένας δέν ξέρει,ποιό καταραμένο στόμα ξεφώνησε αὐτά τά λόγια.Τότε ἔγινε τό μεγάλο καιό."Ἄλλοι τρέχανε νά ξαναμποῦνε μέσα στήν πόλι,κι'ἄλλοι τοὺς ἔσπρωχναν γιά νά βγοῦνε.Κι'ἔβλεπες μιάν ἀνθρωπομάζα,πού στριφογύριζε,χωρίς νά μπορῆ κανεῖς νά προχωρέση οὔτε μπροστά οὔτε πίσω,ἐβῶ οἱ ὄχτροί χτυποῦσαν ἀλύπητα·τώρα θᾶχουν πατήση τήν πόλι.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-'Εσύ σέ ποιό σῶμα ἦσουν;

ΝΙΚΟΛΑΣ.-Στοῦ Στρατηγοῦ Νότη Μπότσαρη.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Οἱ ἄλλοι τί ἀπόγιναν;

ΝΙΚΟΛΑΣ.-Οἱ ἄλλοι πολεμᾶν ἀκόμα.Φαίνεται πῶς αὐτοί τράβηξαν μπροστά.Τό τσάκισμα ἔγινε στό δικό μας τό σῶμα,στή γέφυρα τοῦ Ρήγα.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Καί τώρα ποῦ πᾶς;

ΝΙΚΟΛΑΣ.-Πάω νά κλειστῶ στό σπίτι μου."Ἔχω κάμποσα μπαρουτόβολα.Θά πουλήσω ἀκριβά τό τομάρι μου.(Ψεύγει).

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Στήν εὐχή τοῦ Θεοῦ,παιδί μου.Καί μεῖς τό ἴδιο θά κάνουμε.(Μικρή σιγή.Ἀκούγονται μακρινές τουφεκιές καί φωνές)Φάνηκε τίποτε Δημήτρη;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-Τόποτε!...Μά μοῦ φαίνεται,πῶς οἱ φωνές ὅλο καί κοντοζυγώνουν.Νά!Βλέπω παιδιά πού τρέχουν τρομαγμένα...Γυναῖκες ξεμαλλιασμένες γυρίζουν σάν τρελλές...Νά! Φάνηκαν καί ἀράπηδες...Κύρ Χρήστο!"Ἔρχονται κατά δῶ.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Κρατήστε τους μακριά ὅσο μπορεῖτε.(Πυροβολισμοί,κραυγές πληγωμένων.Φωνές ἀπ'ἔξω "Γκιαούρ".Ἀπό μέσα "Νά καί σύ" "Πάει κι'αὐτός"."Νά καί σύ σκυλί".Κρατεῖ γιά λίγο ἡ μάχη).

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-Μοῦ σώθηκαν τά βόλια.

ΓΙΑΝΝΟΣ.-Καί μένα.

ΣΩΤΗΡΗΣ.-"Ἔχω ἓνα ἀκόμα.Θά φάω ἓναν ἀράπη(Πυροβολεῖ).Νά παληόσκυλο.Δέν ἔχω ἄλλο βόλι.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-'Η σειρά μου τώρα.Γονατίστε,ἀδελφιά!

ΣΩΤΗΡΗΣ.- (Κοιτάζοντας ἀπό τό παράθυρο). "Ἔρχονται κατά δῶθε...Φαίνεται πῶς κατάλαβαν ὅτι δέν ἔχουμε ἄλλα βόλια.

ΓΙΑΝΝΟΣ.-"Ἔρχονται κι'ἄλλοι...Λές καί τοὺς ξερνάει ἡ Γῆ.

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Καλῶς νά κοπιάσουν. Παρακολουθεῖτε τους.

ΣΩΤΗΡΗΣ.-...”ἔφτασαν κάτω ἀπό τό σπίτι!”

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Καλλίτερα! Ἔχουμε συντροφιά στό μεγάλο ^{μας} ταξίδι. (Κτύποι δυνατοί στήν πόρτα).

ΔΗΜΗΤΡΗΣ.-’Ἀκοῦστε! Χτυποῦν τήν πόρτα.... Τήν ἔσπασαν!...’Ἀνεβαίνου ἐπάνω. (’Ἀκούγονται πολλά βαρειά πατήματα).

ΚΑΨΑΛΗΣ.-Σέ λίγο θ’ἀνεβοῦν ψηλότερα. (Παίρνει ἕνα δαυλό).

ΣΩΤΗΡΗΣ.-Κύρ Χρῆστο! Γέμισε τό σπίτι!.... Τί περιμένεις;... Νάτοι!... (’Ἀπό τό διάδρομο τοῦ βῆθους μπαίνουν ὀρμητικά 3-4 τουρκαραπάδες. Στήν ἀρχή μένου ἀκίνητοι).

ΚΑΨΑΛΗΣ.-’Ἀδέλφια! Ὁ Θεός ἔς παραλάβη τίς ψυχές μας! Μνήσθητί μου, Κύριε! (Πλησιάζει τό δαυλό στό βαρέλι. Οἱ Τουρκαραπάδες ἔντρομοι κάνουν νά φύγουν. Κλείνει ἡ αὐλαία καί ἀκούγεται ὁ κρότος τῆς ἐκρήξεως).-

Α Υ Λ Α Ι Α

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 26-Ι-1971

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

